

Zorgbreed

50

Tijdschrift voor
integrale leerlingzorg

Driemaandelijks,
13de jaargang, nr. 2
dec-jan-feb 2016

Mijlpalen en piketpalen

Onderwijs en asielzoekers: moeten
of ontmoeten

Psycho-educatie voor leerlingen
met ASS in het mbo

Rollenspel in de speciale kleuterklas

John Hattie voor de schoolpraktijk
nader bekeken

Tools4Schools

Slim Onderpresteren aanpakken

De taalcoördinator: brug tussen het
schoolplan en de werkvloer

Garant

Profiel

ZORGBREED is – voor Vlaanderen en Nederland – een veelzijdig werkinstrument rond integrale leerlingenzorg en leerbegeleiding. ZORGBREED ondersteunt leerkrachten, zorgcoördinatoren en andere betrokkenen bij de begeleiding van alle leerlingen, met of zonder specifieke behoeften. Daarnaast besteedt ZORGBREED evenveel aandacht aan modellen en instrumenten voor algemene leerlingenzorg en aan het stap-voor-stap ontwikkelen van een zorgbeleid op klas- en schoolniveau.

Zowel leraren en welzijnswerkers, zorgcoördinatoren en jeugdtherapeuten als leerlingenbegeleiders en hulpverleners kunnen elkaar in dit tijdschrift vinden om informatie en advies uit te wisselen vanuit hun specifieke ervaring en beroepsbezigheden. Met praktijkgerichte artikelen spreekt ZORGBREED iedereen aan die zich direct of indirect bezig houdt met leerlingenzorg, met welzijn en gezondheid of met eender welk zorgverbredingsproject in de school.

Redactie

De redactie wordt gevormd door specialisten in verschillende zorgdomeinen en door ervaringsdeskundigen.

Jan van Balkom (hoofdredacteur; zaakvoerder Tekst en Communicatie, Helvoirt; voormalig stafmedewerker Fontys - Opleidingscentrum Speciale Onderwijszorg, Tilburg)

An Beckwée (eindredacteur, zorgcoördinator-lager, basisschool Het Hinkelpad, Antwerpen)

Dirk Bicker (directeur basisschool De Wereldreiziger, Antwerpen, voorzitter raad van bestuur Let's Go Urban)

Annette Couvée (Lid LBBO - Landelijke Beroepsgroep voor Begeleiders in het Onderwijs, Maarssen)

Marleen D'hondt (docent Logopedie en Audiologie, Artevelde Hogeschool, Gent)

Marc Frederix (directeur CLB - Centrum voor Leerlingenbegeleiding van het Gemeenschapsonderwijs, Hasselt)

Tania Gevaert (opvoedings- en onderwijscoach, trainer Vonk en Visie, Mol)

Dolf van Veen (Bijzonder hoogleraar Grootstedelijk Onderwijs en Jeugdbeleid aan de Universiteit van Nottingham en lector aan Hogeschool Windesheim in Zwolle)

Kees Vernooij (Expertis Onderwijsadviseurs, Hengelo)

Annet De Vroey (opleidingshoofd banaba buitengewoon onderwijs Katholieke Hogeschool Leuven)

Maarten Van de Broek (voormalig leraar en leerlingbegeleider, nu psychotherapeut en zaakvoerder nascholingscentrum Vonk en Visie, Mol)

Erehoofdredacteur

Jan Cox (algemeen directeur Ankerwijs, Antwerpen; directeur-coördinator Scholengemeenschap Anker, Antwerpen/Mortsel)

Kopij

Elke belangstellende kan spontaan een bijdrage inzenden. Ze wordt door minstens twee redacteurs beoordeeld. Andere artikelen worden bezorgd op verzoek van de redactie. De tekst wordt aangeleverd op cd-rom met een afdruk of per e-mail. Uiteraard is overleg mogelijk.

Verschijnen

Het tijdschrift verschijnt vier keer per jaargang. Een jaargang valt samen met een schooljaar. Minstens één nummer is een themanummer. Abonnementen kunnen op elk gewenst moment ingaan en gelden voor de lopende jaargang, met inbegrip van de al verschenen nummers van die jaargang. Een abonnement wordt stilzwijgend telkens met een jaar verlengd. Opzegging voor de volgende jaargang moet uiterlijk in de maand juni toekomen bij de uitgever.

Abonnementen

Een gewoon abonnement kost € 32,-. Een individueel studentenabonnement kost € 24,-. Een groepsabonnement – minimaal tien exemplaren, gezonden op hetzelfde adres – kost € 17,50. Abonneren kan door overschrijving van het toepasselijk bedrag op rekening 734-4291600-38 in België / rekening 42.61.07.333 in Nederland van Garant-Uitgevers n.v. – met vermelding van: Zorgbreed of door een bestelling te plaatsen en de rekening af te wachten. Bestaande abonnees krijgen jaarlijks automatisch een uitnodiging tot betaling toegezonden.

Losse nummers

Losse nummers kosten € 9,50

Uitgever

Garant-Uitgevers n.v.

Verantwoordelijk uitgever: Huug Van Gompel

Somersstraat 13-15

Koninginnelaan 96

2018 Antwerpen

7315 EB Apeldoorn

Telefoon: 03 231 29 00

Telefoon: 055 522 06 25

Telefax: 03 233 26 59

Telefax: 055 522 56 94

www.garant-uitgevers.be

www.garant-uitgevers.nl

info@garant.be

info@garant-uitgevers.nl

Rechten

© Garant-Uitgevers n.v. en de respectieve auteurs.

Alle rechten voorbehouden.

Behoudens de uitdrukkelijk bij wet bepaalde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden vervaelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, op welke wijze ook, zonder de uitdrukkelijke, voorafgaande en schriftelijke toestemming van de uitgever.

Redactie en uitgever zijn niet aansprakelijk voor de inhoud van de onder auteursnaam opgenomen artikelen of van de advertenties. Al het mogelijke werd gedaan om de informatie in dit tijdschrift zo juist en actueel te maken als kan. Auteurs, redactie en uitgever kunnen niet verantwoordelijk worden gesteld voor mogelijke nadelen die lezers door eventuele onvolkomenheden in het tijdschrift zouden kunnen ondervinden.

Foto's

Garant-Uitgevers

Tools4Schools

Uitval voorkomen door individuele vaardigheden te versterken

PI RESEARCH

Vraagt u zich weleens af wat u binnen de school kan inzetten om uitval te voorkomen? We weten dat leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften baat hebben bij een integrale aanpak waarbij school, ouders, leerling en de gedragspecialist samen optrekken. Dit vraagt om een planmatige aanpak, gedeelde doelen en veel afstemming. De gedragsinterventie Tools4School biedt deze planmatige aanpak. Dit is mogelijk de manier waarop uw school samen met individuele leerlingen en hun ouders kan werken aan een positieve schoolgang.

Voorkomen van schooluitval vraagt om een integrale aanpak.

In de praktijk blijkt dat een kwart van de leerlingen 'probleemgedrag' vertoont of een 'zorgbehoefte' heeft¹. Met de komst van het Passend Onderwijs is er steeds meer aandacht in het creëren van een optimaal leerklimaat voor alle leerlingen. Omdat er meer leerlingen met 'een gebruiksaanwijzing' in de klas zitten, is het noodzakelijk om op een handelingsgerichte manier planmatig te werken aan positief gedrag én goede leeropbrengsten. Er wordt met name op de docenten een beroep gedaan om tijdens het lesgeven ook interventies in te zetten om het gedrag van de klas als geheel én individuele leerlingen te beïnvloeden. Dit kan bij bepaalde leerlingen een ingewikkelde puzzel opleveren.

Een oplossing ligt volgens onderzoek van Deen en Laan (2012)² in **de samenwerking** met ouders en het **op maat** aanleren van vaardigheden bij leerlingen. Door samen te werken, wordt zowel geïnves-

teerd in de relatie als in het gedrag. Deze gezamenlijke aanpak is bedoeld om een goed steunsysteem te creëren rondom de leerling en op een positieve manier het gedrag te beïnvloeden. Deze aanpak vergroot daarnaast de handelingsbekwaamheid van docenten omdat zij concrete handvatten krijgen om met het gedrag van de leerling om te gaan in de klas.

Voorbeeld van een lastige puzzel: Jeffrey, een vmbo-t leerling van 13 jaar, klas 2.

Jeffrey laat steeds slechtere schoolresultaten zien en vertoont gedragsproblemen in de klas. Hij heeft vaak meningsverschillen met medeleerlingen en een grote mond tegen docenten. Steeds vaker komt hij te laat in de les of blijft helemaal weg. De docenten geven aan dat het gedrag van Jeffrey teveel aandacht vraagt in de les en dat ze niet meer weten hoe ze het gedrag van deze leerling kunnen bijsturen.

Uit onderzoek van Alexander, Entwisle en Kabbani (2001)³ en Traag en Van der Velden (2011)⁴ blijkt namelijk dat beperkte sociale en cognitieve vaardigheden vaak ten grondslag liggen aan gedragsproblemen bij leerlingen. Wanneer dit niet tijdig wordt erkend, kunnen deze vaardigheidstekorten leiden tot schooluitval. Daarom is het essentieel om deze vaardigheden **vroegtijdig** bij leerlingen te versterken, zodat ze zich competent en meer gesteund voelen binnen en buiten school en hun schoolgang leidt tot **succes**.

Enkele jaren geleden heeft een aantal organisaties uit jeugdzorg en onderwijs hun expertise gebundeld om een **aanpak** te ontwikkelen voor leerlingen met ernstige vaardigheidstekorten in het onderwijs. (Dit initiatief werd geïnitieerd vanuit PI7, een samenwerkingsverband voor het versterken van gedrag in het speciaal onderwijs, financieel ondersteund door het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen). Op basis van een literatuuronderzoek naar effectieve elementen en praktijkkennis over onderwijszorg, is de gedragsinterventie Tools4School ontwikkeld⁵.

In deze gedragsinterventie worden de **sociale en cognitieve vaardigheden** van de leerling stap-voor-stap geanalyseerd om vervolgens samen vast te stellen welke vaardigheden de leerling nodig heeft om zich meer sociaal te kunnen gedragen. Op deze manier wordt een trainingsplan op maat opgesteld om de sociale en cognitieve vaardigheden van de leerling aan te scherpen. In tien trainingsbijeenkomsten wordt samengewerkt aan het versterken van aanwezige kwaliteiten en het aanleren van nieuwe vaardigheden die de leerling kan toepassen binnen en buiten de klas.

Om de kans zo groot mogelijk te maken dat de leerling dit positieve gedrag vaker laat zien, is een actieve samenwerking tussen leerling, ouders en school van belang. Er wordt een gezamenlijke verantwoordelijkheid gecreëerd met een veilig leerklimaat waarbinnen de leerling de nieuwe vaardigheden eigen kan maken. Doordat school en ouders met de leerling de belangrijkste trainingsdoelen vaststellen, houden ze goed zicht

TOOLS **4** SCHOOL

op het gedrag waaraan de jongere werkt. Daarnaast versterken docenten het gewenste gedrag door dit te bekrachtigen in de klas. Door de **krachten te bunde-**

Op maat aan vaardigheden werken, versterkt leerlingen in een positieve schoolgang.

len, zal het leerlingen makkelijker lukken om sociaal gedrag te laten zien in de klas.

Tools4School wordt uitgevoerd door een gecertificeerde trainer. Dit kan een zorgmedewerker van de school zijn of een externe trainer. De meerwaarde van een interne Tools4School-trainer is dat de interventie op die manier echt goed ingebed wordt in de zorgstructuur van school. Dit betekent dat de trainer ook na de interventie passende ondersteuning kan bieden aan de leerling én passend advies aan docenten kan geven. Op deze wijze draagt de interventie bij aan een planmatige, schoolbrede gedragsaanpak.

'De meerwaarde van Tools4School zit in de docentenbetrokkenheid en het feit dat er door de gedetailleerde informatieverzameling gericht getraind kan worden om de belangrijkste vaardigheden te versterken. Doordat de trainer van tevoren met de docenten afsprekt hoe zij de leerling kunnen versterken, is de kans op effectieve bekrachtiging in de klas het grootst. En die positieve bekrachtiging door docenten zorgt ervoor dat de leerling de geleerde vaardigheden steeds beter leert toepassen.'

Judy Broer, orthopedagoog / K&J psycholoog /
Onderwijsadviseur én Tools4School trainer

Gezamenlijke aanpak om een goed steunsysteem te creëren rondom de leerling.

Tools4School: een gedragsinterventie in de school

Deze kortdurende training is voor leerlingen tussen 10 en 18 jaar, in groep 7 en 8 van het (speciaal) primair onderwijs, het voortgezet (speciaal) onderwijs en MBO. Tools4School bestaat uit een individuele variant met 12 bijeenkomsten, inclusief 2 alleen met ouders en 2 met ouders en leerling. Daarnaast is er nog een groepsvariant, 3 groepsbijeenkomsten gecombineerd met 4 individuele bijeenkomsten.

Tools4School6 is opgenomen in de Databank Effectieve Interventies van het Nederlands Jeugd Instituut en gebaseerd op de effectieve gedragsinterventie Tools4U.

Voor informatie over organisaties die Tools4School aanbieden of over de opleiding tot Tools4School-trainer kunt u contact opnemen met Gonnie Albrecht, via tools4school@piresearch.nl.

Noten

- 1 Goei, S.L., Nelen, M., Van Oudheusden, M., De Bruine, E., Piscaer, D., Roozeboom, C., Schoorel, B., Blok, R. (2011). Omgaan met gedragsproblemen in het onderwijs: SWPBS. *Remediaal*, (1) 12-16.
- 2 Deen, C., & Laan, M. (2012). *Handreiking samenwerking met ouders in het voortgezet onderwijs*. NJI: Utrecht.
- 3 Alexander, K., Entwisle, D., & Kabbani, N. (2001). *The dropout process in life course perspective: Early risk factors at home and school*. *The Teachers College Record*, 103(5), 760-822.
- 4 Traag, T., & Van der Velden, R. K. W. (2011). *Early school-leaving in the Netherlands: The role of family resources, school composition and background characteristics in early school-leaving in lower secondary education*. *Irish Educational Studies*, 30(1), 45-62.
- 5 De methodiek is gebaseerd op de erkende gedragsinterventie Tools4U (zie ook www.nji.nl)
- 6 Tools4School is ontwikkeld door ©PI Research in samenwerking met SOz De bascule, HCO, Onderwijsadvies, gefinancierd door het Ministerie van OC&W.

